

Ontwerpkader voor CLIL-lessen

Lessen(series) ontwerpen op basis van zes principes voor effectieve CLIL-didactiek

Toelichting: Dit ontwerpkader is bedoeld om vvto- en tpo-leerkrachten houvast te bieden bij het voorbereiden van CLIL-lessen. Deel 1 t/m 3 vormen de kern van het kader. Voor het realiseren van een effectieve integratie van talig en inhoudelijk leren, helpt het om lessen te ontwerpen op basis van zes theoretische principes. In deel 4 van dit ontwerpkader worden deze principes kort toegelicht en word je uitgenodigd na te denken over de manier waarop de principes in de les terugkomen. Daarmee is het invullen van dit deel met name bedoeld als reflectieactiviteit; het kan je bewustwording vergroten van de mate waarin en manier waarop je je leerlingen helpt taal te leren door inhoud en inhoud door taal. Deel 5, ten slotte, staat in het teken van het evalueren van de les (nadat je hem hebt uitgevoerd).

DEEL 1: ACHTERGROND	
Kennisgebied/vak en lesthema:	
Doelgroep/klas:	
Plek van de les binnen lessenserie:	[indien van toepassing]
Talige startsituatie:	[Wat kennen/kunnen leerlingen al in relatie tot het kennisgebied/lesthema?]
Vakinhoudelijke startsituatie:	[Wat kennen/kunnen leerlingen al in relatie tot het kennisgebied/lesthema?]

DEEL 2: LEERDOELEN EN EVALUATIE	
Vakinhoudelijke leerdoelen:	[Bijvoorbeeld: <i>Leerlingen kunnen onderzoeken wat planten nodig hebben om te overleven.</i>]
Talige leerdoelen:	[Bijvoorbeeld: <i>Leerlingen kunnen <u>zowel mondeling als schriftelijk</u> (o.b.v. benodigde taalsteun) <u>vragen formuleren</u>, een experiment <u>beschrijven</u>, een <u>hypothese formuleren</u>, observaties <u>beschrijven</u> en <u>conclusies formuleren</u>.</i>]

Te leren (vak-/schooltaal)woorden, chunks, constructies:	[Bijvoorbeeld: <i>oxygen, carbon dioxide, nutrients, sunlight; experiment, hypothesis, conclusion; 'when/what/how does a plant ...?', 'to be able to ... a plant needs ...', 'I expect that the plant will ...', 'I observed that the plant ...'</i>]
Wijze waarop vastgesteld wordt of leerdoelen behaald zijn (evaluatie/toetsing):	

DEEL 3: LESPLAN		
Lesfase	Wat doen leerlingen/wat doet de leerkracht?	Benodigde tijd en materialen/bronnen:
Introductie/start van de les:		
Kern van de les:		
Afsluiting van de les/evaluatie van lesdoelen:		

DEEL 4: CLIL-DIDACTISCHE PRINCIPES ¹		
Principe	Hoe? <i>welke activiteiten, materialen, instructievormen, leerkrachtstrategieën zet je in, waarin het betreffende principe zichtbaar wordt?</i>	Waarom? <i>Hoe helpt juist de inzet van het betreffende principe leerlingen de gestelde leerdoelen te bereiken?</i>
1. Betekenisvolle context bieden, bijv.: - Bespreek vakinhoudelijke en talige leerdoelen en zet activiteiten in die jou en je leerlingen inzicht geven in wat zij al weten/kunnen (in relatie tot die leerdoelen) en wat ze nog willen leren - Start met een 'anker' (verhaal, filmpje, object, etc.); een motiverende activiteit die leerlingen uitdaagt nieuwsgierig te worden, vragen te stellen, problemen op te lossen, voorbeelden te geven - Maak gebruik van verschillende teksttypen (geschreven, mondeling) en media (tekst, video, gebaren, etc.)		
2. Toegankelijk maken van taal en inhoud, bijv.: - Gebruik stem, intonatie, tempo, gezichtsuitdrukkingen, lichaamstaal en/of gebaren om begrip van mondeling taalgebruik te bevorderen		

¹ Voor toelichting en onderbouwing van deze zes principes voor effectieve CLIL-didactiek, zie: Van Beuningen, C., Rutgers, D., & De Graaff, R. (2021). *CLIL in het basisonderwijs: Versterking van zaakvakdidactiek door focus op taal*. Utrecht: Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Leren en Innoveren, lectoraat Meertaligheid en Onderwijs.

- Bied visuele ondersteuning t.b.v. inhoudelijk en talig begrip - Verrijk geschreven teksten, bijv. door toevoegen van (tussen)kopjes, woordenlijsten en/of markeringen van kernbegrippen		
3. Interactie stimuleren, bijv.: - Varieer gericht in interactievormen (klassikale gesprekken, groepswerk, in tweetallen) - Stel verschillende typen vragen en vraag door; stimuleer ook leerlingen vragen te stellen en naar elkaar te luisteren - Geef leerlingen altijd voldoende tijd om een reactie/antwoord te formuleren		
4. Stimuleren en begeleiden van kennistoepassing, bijv.: - Geef leerlingen een spreek- of schrijfkader - Vraag leerlingen om herformulering, precisering, uitbreiding (<i>pushed output</i>) om zo hun concept- en taalontwikkeling te stimuleren - Geef taal- en/of inhoudsgerichte feedback		
5. Aandacht voor schoolse en vakspecifieke taal, bijv.: - Richt de aandacht van leerlingen bewust op schoolse- en/of vakspecifieke formuleringen; introduceer, parafraseer en model ze - Pendel doelgericht en planmatig tussen dagelijkse- en school-/vaktaal		

- Maak posters (met leerlingen) met relevante woorden en/of zinsstructuren, zodat deze zichtbaar zijn en blijven		
6. Benutten van eerste taal/meertaligheid, bijv.: - Stimuleer leerlingen kernconcepten te vertalen naar en/of vanuit hun thuistaal; maak op basis van die vertalingen met de klas een meertalige woordmuur - Laat leerlingen met dezelfde taalachtergrond samenwerken aan de voorbereiding van een opdracht die in het Engels uitgevoerd moet worden - Laat leerlingen (digitale) informatie over het vakthema verzamelen in het Nederlands en/of een andere thuistaal en daarover presenteren in het Engels		

DEEL 5: LESEVALUATIE	
Wat werkte goed/wat wil je behouden? Welk(e) principe(s) werkte(n) goed en waarom?	

Beuningen, C.G. van, Rutgers, D., & Graaff, R. de (2021). *CLIL in het basisonderwijs: Versterking van zaakvakdidactiek door focus op taal*. Inhoudelijke eindrapportage Kortlopend Praktijkonderzoek NRO (40.5.18500.028). Utrecht: Hogeschool Utrecht.